

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

BRNO 1987

ZPRÁVA O VÝZKUMNÉ SEZÓNĚ V TĚŠETICÍCH V ROCE 1985 /okr. Znojmo/

Vladimír Podborský, Eliška Kazdová, Pavel Košťálek, UJEP Brno

Podobně jako v předchozích letech probíhal i v této sezóně systematický archeologický výzkum na lokalitě v poloze "Sutny" u Těšetic-Kyjovic. V jarních měsících byla provedena skrývka ornice v sektoru A, který se nachází přibližně proti laboratoři výzkumné stanice. Pro terénní výzkum se připravila plocha o rozměrech 40 x 40 m, která byla stejně jako plocha předchozích sektorů rozdělena na čtverce o straně 5m.

Během července a srpna proběhl archeologický výzkum. Na zkoumané ploše se vyrýsovalo několik sídlištních objektů, z nichž nejdůležitější a největší byl objekt č. 170, který se částečně zkoumal již v minulých sezónách v jiných sektorech. Je to typický neolitický hliník, který poskytl výrazné archeologické prameny nejstaršího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou. Kromě archeologického materiálu z menších sídlištních objektů byly získány důležité keramické fragmenty z období kultury s vypchanou keramikou z objektu č. 290.

Další objekty nebyly pro nedostatek času a finančních prostředků prozkoumány a pozornost se na ně soustředil v následující sezóně. Podle celkové situace na neolitickém sídlišti lze předpokládat, že ve zkoumaném sektoru nalezneme část vnější palisády, která probíhala přibližně 40 m od centrálního kruhového areálu, jehož průzkum byl již dokončen, stejně jako východní a jižní část vnější palisády.

Na základě zjištěného počtu sídlištních objektů a archeologických nálezů vůbec můžeme konstatovat, že plocha sektoru A nebyla v tomto úseku tak intenzivně osídlena jako sektory v jižním sousedství. Konečné úvahy o hustotě osídlení či o možnosti zjištění severního okraje neolitického sídlišť lidu s moravskou malovanou keramikou musíme však ponechat až po dokončení výzkumu tohoto sektoru v budoucích výzkumných sezónách.

Bericht über die Grabungssaison in Těšetice im Jahre 1985 /Bez. Znojmo/. In den Frühlingsmonaten hat man die Ackerkrumenschicht in Sektor A abgenommen, der sich ungefähr gegenüber dem Laboratorium des Grabungsgebäudes befindet. Für die Terrainuntersuchung wurde eine Fläche in den Ausmassen von 40 x 40 m hergerichtet. In der Saison hat man den Rest der Lehmgrube Nr. 170, die charakteristische Keramik der I. Stufe der Kultur mit MBK enthielt, und neben einigen kleineren Objekten auch Objekt Nr. 290 mit typischer Stichbandkeramik untersucht. Im Vergleich mit den Sektoren in südlicher Nachbarschaft können wir konstatieren, dass die Besiedlung in diesem Abschnitt des Sektors A nicht allzu intensiv war.

OBJEKT S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU Z PRŠTIC /okr. Brno venkov/

Eliška Kazdová, UJEP Brno

V létě roku 1985 objevili ing. RNDr. Vladimír a Luďka Čížkovi na katastru obce Prštice objekt s moravskou malovanou keramikou. Jáma byla narušena rýhou pro kabel elektrické přípojky na soukromém pozemku v trati "Ostrá" /"Na ostrých"/ jihozápadně od známé polohy "V babincích" nedaleko železničního tunelu /Kazdová 1980/.

Výkop protal zahluobený sídlištní objekt ve směru SZ-JV v délce 245 cm. Jáma byla původně vyhloubena do jemného sprašového podloží. Měla nepravidelný oválný tvar /d-270 cm; š-245 cm/, mísovité klenuté stěny a poměrně rovné dno v hloubce 73 cm od dnešní úrovně povrchu. Západní část objektu byla vybrána kompletně až k okraji jámy, zatímco na protější straně výkopu zůstalo nevytěženo asi 20 % výplně zasahující pod ovocný strom. Hnědošedý zásep obsahoval zlomky keramiky, hrudky přírodního barviva, kamenné artefakty, zvířecí kosti a mazanici.

Z uvedených nálezů převažovala moravská malovaná keramika /přes 270 kusů/, zastoupená hlavně zlomky mís, hrnců, tenkostěnných pohárků, fragmenty puten, naběraček a mís na nožec. V získaném souboru keramiky bylo 23 % jedinců z jemné plavené hmoty; ostatní silnostěnné tvary byly zhotoveny nejčastěji ze středozrného materiálu /do 2 mm/. Mezi keramikou byla objevena část drobné lidské plastiky, představující patrně slabě kolínkovitě ohnutou paži. Podle celkové úpravy a charakteru odlomčení by zlomek mohl pocházet také z menší antropomorfní nádoby svodínského typu. Obdobný nález byl již na lokalitě v Pršticích zjištěn /Podborský 1985/.

Z rozboru výzdoby vyplynulo, že v souboru keramiky není doložena rýsovaná a vhloubená ornamentace. Malování se zachovalo asi na 1/3 jedinců, mnohde však pouze v podobě žlutých a červených stop. Z rozlišených malovaných prvků je pro další závěry významná přítomnost elips a tělísek, z plastické výzdoby pak svisle protáhlé výčnělky. K nejčastějším technikám malované ornamentace patří prostá malba na původním povrchu keramiky a malba na monochromním červeném nátěru /Kazdová 1987, v tisku/.

Zásep jámy obsahoval také štipanou industrii /71 kusů/, zhotovenou převážně z rohovce typu Krumlovský les. Dva drobné artefakty jsou z obsidiánu. Kolekce ŠI se skládá z jader, několika částí valounů se zbytky kůry, z 12 čepelek, 2 škrabadel, vrtáku a lichoběžníku. Zbytek tvoří úštěpy a odpad různé velikosti. Broušená industrie je zastoupena jediným větším zlomkem vyhlazeného nástroje /sekeromlatu?/. Nalezena byla také větší část kamenné podložky s vyhlazenou pracovní stranou červené barvy.

Z prozkoumaného objektu pochází na 200 zvířecích kostí. V uvedeném množství osteologického materiálu byly zjištěny jen 3 kosti se zjevnými stopami opracování.

Rozborem keramiky se zjistilo, že v prštickém souboru z roku 1985 převládají vlastnosti příznačné pro fázi Ia MMK. Pozoruhodná je nepřítomnost rýsované ornamentace. Tato skutečnost by mohla mít význam pro detailní chronologické určení, avšak za předpokladu, že objekt byl kompletně prozkoumán. Jeho rámcové zařazení do fáze Ia kultury s MMK potvrzují artefakty z obsidiánu a drobnotvarý vzhled štípané industrie. Nově získaný soubor nálezů z Prštice tedy zapadá do množiny znaků dřívě publikovaného výběru, který asi pochází z několika různých objektů z prostoru dnešního tunelu a jeho blízkého okolí. Jáma nalezená roku 1985 v trati na "Ostré" patří patrně k rozsáhlejší osadě, která byla založena také na sraškových polohách "V babincích".

Literatura:

- Kazdová, E. 1980: Další lokality s moravskou malovanou keramikou staršího stupně na Brněnsku, SPFFBU E 25, 11, obr. 1:1.
Kazdová, E. 1987: Příspěvek ke staršímu stupni kultury s moravskou malovanou keramikou v okolí Brna, SPFFBU E 32, v tisku.
Podborský, V. 1985: Těšetice-Kyjovice 2. Figurální plastika lidu s moravskou malovanou keramikou, Brno, 52, tab. 118:7.

Objekt mit mährischer bemalter Keramik aus Prštice / Bez. Brno-venkov/. Die Grube wurde durch den Aushub für eine elektrische Leitung auf einem Privatgrundstück in der Flur "Ostrá", unweit des Eisenbahntunnels gestört, aus dessen Umgebung bereits publizierte Funde stammen /Kazdová 1980; Podborský 1985/. Die Ausfüllung des Objektes enthielt über 270 Stück Keramik, das Bruchstück einer Plastik, Klümpchen von rotem und gelbem Farbstoff, einen Komplex an Spaltindustrie, das Fragment eines geschliffenen Werkzeuges, den Teil einer Steinunterlage, Tierknochen und kleine Lehmwurfstücke.

Die Keramikanalyse bewies, dass der Inhalt der Grube in den Zeitabschnitt der Phase Ia der Kultur mit mährischer bemalter Keramik gehört /Kazdová 1987/. Das Objekt war offensichtlich ein Bestandteil einer umfangreicheren Siedlung, die auf den Lösslagen "V babincích" und auf "Ostrá" angelegt worden war.

DALŠÍ NÁLEZY Z NEOLITICKÉHO SÍDLIŠTĚ V POPŮVKÁCH /okr. Brno-venkov/

Eliška Kazdová, UJEP Brno

/Obr. 7/

V souvislosti s výstavbou areálu pro Velkou cenu ČSSR se prováděl v oblasti Brna-Bosonoh, Veselky a Popuvek výkop pro kabel elektrického vedení. Na katastru obce Popůvky sledovala rýha o šířce 25-30 cm pravou stranu silnice /ve směru na Rosice/ ve vzdálenosti asi 22 m od jejího okraje. Za křižovatkou v trati "Panské nivy" protála rýha zahloubený objekt s moravskou malovanou keramikou /obr. 7/. Tato jáma, označená jako obj. 2/85, se nachází asi 350 m jihovýchodně od objektu 1/83, který byl prokopán v září roku 1983 v poloze "Pod šípem" /Kazdová - Přichystal 1985/.

Objekt porušený rýhou měl přibližně kruhový půdorys o Φ 145 cm, šikmé stěny a dno s nevýraznými výstupky v hloubce 68-70 cm. Výplň byla jedolitá, tmavošedé barvy, promísená zlomky keramiky, uhlíky, mazanicí, kamennými artefakty, zvířecími kostmi a zrnyk přírodního barviva.

K nejpčetnějším nálezům patřila keramika /přes 250 kusů/ se všemi podstatnými znaky příznačnými pro starší lengyelcký stupeň /Kazdová 1987, v tisku/. Rýsovaná ornamentace se vyskytovala výhradně na tenkostěnných nádobách. Výrazně převažovalo rýsování provedené dvojitou tenkou linií /technika 4/, zatímco svazek čar /technika 1/ se objevil jen vzácně. V zachovalé malované ornamentaci bylo možné rozlišit vedle pruhů také elipsy. Na několika jedincích, zvl. na okrajích nádob, je doložena rovněž vhloubená výzdoba v podobě dolůků. Celkový ráz keramiky odpovídá pokročilé fázi Ia kultury s MMK.

Z antropogenního sedimentu objektu pocházejí kamenné artefakty zastoupené štípanou a broušenou industrií. Šl je drobnotvará s pečlivě vypracovanými jádry a krátkými škrabadly. Obsahuje rovněž čepelky bez stop lesku a odpad různé velikosti. Je zhotovena převážně z rohovce typu Krumlovský les. Výjimku tvoří několik menších artefaktů pocházejících patrně z pazourku a sedm obsidiánů, z nichž čtyři zlomky patří přelomeným čepelkám.

Broušenou industrií reprezentuje vodorovně odštípnutá horní část sekeromlatu s kruhovým otvorem; dále jsou to dva polotovary hrubě přitěsané do tvaru sekerek a několik tenkých úštěpků tmavě zelené suroviny. Část sekeromlatu má na vyhlazeném povrchu výrazné stopy červeného barviva, což svědčí o se - kundárním využití poškozeného nástroje jako drtiče nebo rozdráče minerálních pigmentů /Kazdová 1984, Salaš 1984/.

Výplň objektu obsahovala také menší množství přírodního barviva. Za pozornost stojí velmi jemný práškový pigment sytě žlutého odstínu bez křemenných příměsí, který nebylo třeba před použitím drtit nebo jinak upravovat. Potenciální zdroj této suroviny se nachází asi 500 m západně od zkoumaného objektu.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1985

- Vydává : Archeologický ústav v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : A. Krechlerová
Na titulním listě : bronzová spona z Kostic
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejné